

2019-110

Archeologienota Kemzeke Kemzekedorp 15

Programma van maatregelen

Bert ACKE en Maarten BRACKE

20-9-2019

1. Gemotiveerd advies

Het terrein, met een oppervlakte van 4550m², is gelegen in Kemzeke (Stekene) aan het Kemzekedorp 15, op een honderdtal meter ten zuidwesten van de Sint-Jacobskerk. Het terrein bevindt zich aan het Kemzekedorp en loopt aan de zuidelijke zijde door tot tegen de achtertuinen aan de Molenstraat. Het terrein bevindt zich zo binnen het gebied omsloten door het Kemzekedorp, Molenstraat, Heerbaan en Stationsstraat. Aan de straatzijde is een vijver (ca. 100m²) aanwezig met enkele bomen en een toegangsweg in steenslag aan de oostelijke rand. Het achterste en grootste deel is braakliggend en momenteel volledig begroeid met opgeschoten struiken en onkruid. In het zuidwesten bevindt zich een gebouw (ca. 100m²) met een kleine carport in hout (ca. 18m²). Aan de zuidelijke grens loopt nog een brede en diepe gracht. Kadastraal gezien bevindt het terrein zich op: Kemzeke (Stekene), afdeling 3, sectie A, perceel nr. 1658A.

Het plangebied wordt gekarteerd als bebouwde zone of type OB. Bij een dergelijke kartering zijn geen bodemkundige gegevens voorhanden. In de omgeving rondom komen zandgronden (Z..) voor, waaronder plaggenbodems (..m), postpodzolen (..g) en bodems zonder profielontwikkeling (..P). De waterhuishouding varieert tussen droog (.b.) en matig nat (.d.).

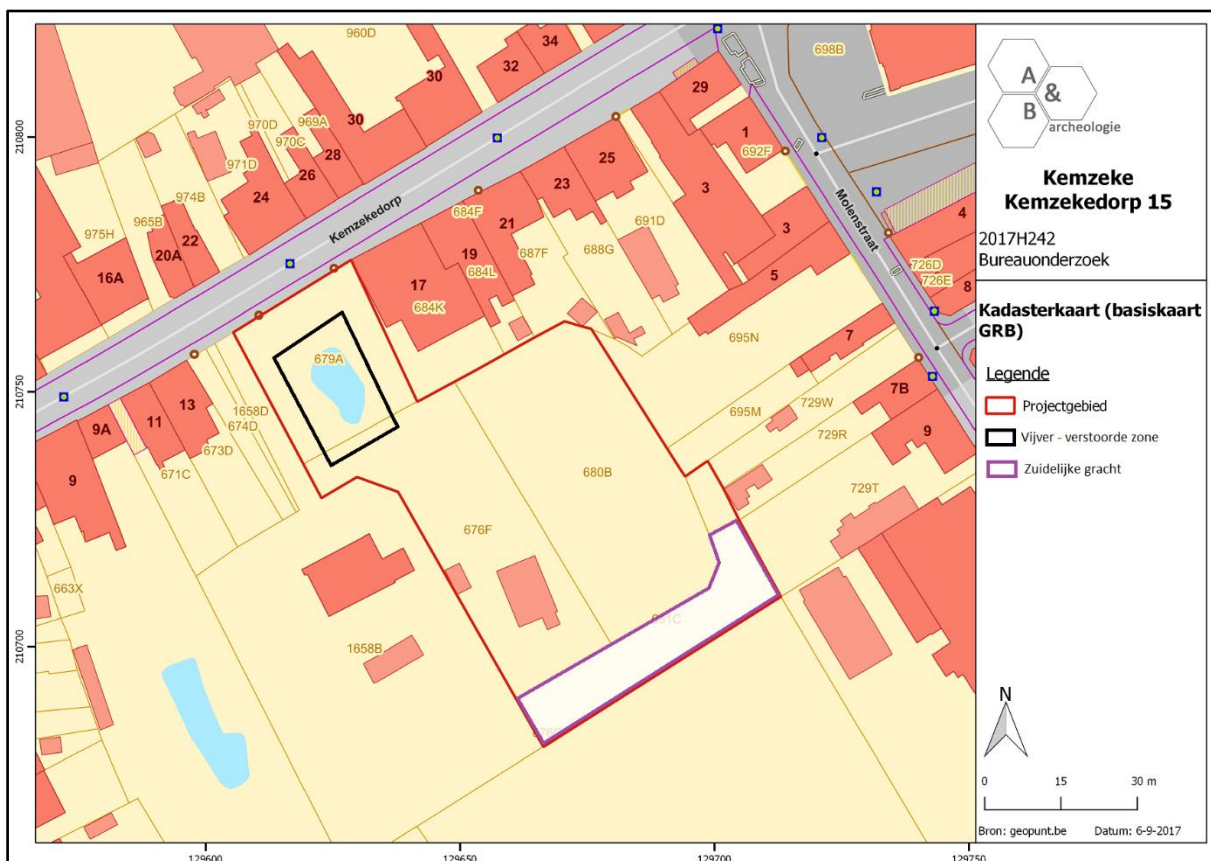
Op archeologisch vlak kan gesteld worden dat er een hoge archeologische waarde aan het terrein kan gegeven worden gezien de ligging vlak aan de kerk en binnen de historische dorpskern. Diverse sites in de omgeving zijn gekend met vondsten en sporen vanaf de steentijd tot de middeleeuwen. Het plangebied bevindt zich bovendien deels in een laat 18de of vroeg 19de-eeuwse site met walgracht. Sporen, zowel van bewoning als artisanale activiteiten, hiervan kunnen verwacht worden. Ook kan de gedempte gracht die rondom de site lag aangesneden worden. Bij onderzoek hiervan kan de exacte oorsprong van de site achterhaald worden.

De geplande werken bestaan uit twee luiken. In eerste instantie zal het terrein bouwrijp worden gemaakt waarbij het bestaande gebouw en de carport afgebroken worden. Daarnaast wordt de bestaande vijver gedempt en worden de bomen geroid. Nadien worden op het terrein twee woonblokken (meergezinswoningen) opgetrokken, in beide gevallen niet voorzien van onderkeldering. Blok 1 (ca. 15 op 18,9m) bevindt zich aan de straatzijde. Aan de oostelijke zijde wordt een doorweg voorzien naar blok 2. Achter blok 1 zijn parkeergelegenheden en bergingen voorzien. Blok 2 bevindt zich op het achterste deel van het plangebied en meet 18 op 20m. Aan de noordelijke zijde zijn parkeerplaatsen en bergingen voorzien. Achter blok 2, aan de zuidelijke zijde, wordt een groenzone voorzien, waarbij de huidige brede gracht aan de zuidelijke grens behouden blijft.

De geplande werken zullen het volledige bodemarchief verstoren binnen het plangebied. Op basis van deze gegevens dient een verder vooronderzoek te gebeuren in de vorm van proefsleuven over het bijna het volledige terrein, met uitzondering van de verstoorde zone aan de grote vijver en de zuidelijke gracht die behouden blijft. Het uitgevoerde bureauonderzoek is volledig waarbij alle relevante en beschikbare bronnen teruggevonden werden en geraadpleegd. Op basis van het verslag van resultaten van het bureauonderzoek kan de aanwezigheid van een site met walgracht uit de laat 18de of vroeg 19de-eeuwse periode gestaafd worden. Mogelijk zijn nog sporen aanwezig uit oudere periodes gezien de ligging in de dorpskern van Kemzeke vlak bij de kerk of kent de site met walgracht

nog een oudere voorloper. Daarom is het voor het volledige projectgebied, met uitzondering van de grote vijver en de zuidelijke gracht, noodzakelijk om een verder vooronderzoek uit te voeren. Het geselecteerde gebied heeft een oppervlakte van ca. 3400m² groot. Er wordt geopteerd om vooronderzoek uit te voeren in de vorm van proefsleuven. Deze techniek is volgens een kosten-batenanalyse de beste optie om alle archeologische informatie te verzamelen. Andere vooronderzoeken (boringen, geofysisch, oppervlakteprospecties en metaaldetectie) zijn niet zinvol en dienen bijgevolg niet uitgevoerd te worden.

Er dient gelet te worden, alvorens het onderzoek van start gaat, dat de woning en carport afgebroken wordt enkel tot op het huidige maaiveldniveau. De funderingen mogen niet uitgebroken worden om geen archeologisch erfgoed te verstoren. De aanwezige bomen dienen geroid te worden tot op het maaiveldniveau. De stronken dienen te blijven zitten tot na het onderzoek. Ook dienen de aanwezige struiken en het opgeschoten grasland gemaaid te worden. Het terrein dient bovendien ontdaan te worden van aanwezig bovengronds puin.

Figuur 1 Uitsnede uit het kadasterplan met aanduiding van het projectgebied en de verstoorde zone in zwart (bron: geopunt.be).

2. Administratieve gegevens en afbakening

Locatiegegevens: Oost-Vlaanderen, Kemzeke, Kemzekedorp 15

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 129605 en Y: 210761; X: 129712 en Y: 210710

Kadastergegevens: Kemzeke (Stekene), afdeling 3, sectie A, perceel nr. 1658A

De totale site heeft een oppervlakte van ongeveer 4550m². Op basis van de impact van de werkzaamheden en de reeds verstoorde zone van de grote vijver (ca. 500m²) en de zuidelijke gracht (ca. 650m²) dient over een oppervlakte van ca. 3400m² verder vooronderzoek te gebeuren door middel van proefsleuven. De onderzoeksmethode wordt hiernavolgend verder gedetailleerd besproken.

3. Vraagstelling

Het doel van de onderzoeken is het achterhalen of er op het terrein één of meerdere archeologische sites aanwezig zijn en te bepalen welke maatregelen dienen te worden genomen voorafgaand aan de verdere ontwikkeling van het projectgebied. Daarnaast kan ook de verstoringsgraad in kaart gebracht worden. Hieronder worden enkele specifieke, niet limitatieve, onderzoeksvragen weergegeven.

- Vraagstellingen voor een proefsleuvenonderzoek:
  - Zijn er archeologische sporen aanwezig? Welke spoorcategorieën komen voor?
  - Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen sporen?
  - Kan het onderzoek meer informatie geven omtrent de ontwikkeling van het dorp Heestert?
  - Zijn er aanwijzingen voor een site binnen de grenzen van het plangebied of ligt het gebied meer in de periferie?
  - Zijn begravingen aanwezig? Zo ja, in één of meerdere niveaus?
  - Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren en behoren ze tot één of meerdere periodes?
  - Zijn er indicaties omtrent artisanale activiteiten of aanwijzingen voor andere functionele eigenschappen?
  - Wat is de relatie tussen de archeologische sporen en het landschap?
  - Kan een archeologische site uitgesloten worden?
  - Wat is de graad van verstoring binnen het plangebied?
  - Wat zijn de elementen die in verband kunnen gebracht worden met de site met walgracht? Bewoningssporen, structurele elementen, kuilen, artisanale activiteiten?
  - Kent de site met walgracht nog een oudere voorloper?
  - Wat is de oorsprong van de site met walgracht? Wat is de archeologische waarde van de site met walgracht.
  - Wat is de opbouw van de gracht? Kan de aanwezigheid van vondstmateriaal de oorsprong bevestigen? Wat is de archeologische waarde van de gracht? Hoe is de demping van de gracht gebeurd?
  - Is verder onderzoek noodzakelijk? Dient verder natuurwetenschappelijk onderzoek te gebeuren?

4. Plan van aanpak (onderzoeksstrategie, -methode en –technieken)

Uit het verslag van resultaten kwam naar voor dat verder vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven de meest aangewezen methode is om het plangebied te onderzoeken.

De afbakening van het onderzoeksgebied komt overeen met het volledige plangebied, met uitzondering van de zone van de vijver met de oever en de zuidelijke gracht, zoals te zien op figuur 1. De voorziene onderzoeksmethode moet niet uitgevoerd worden indien de geplande werken als nog niet zullen plaatsvinden.

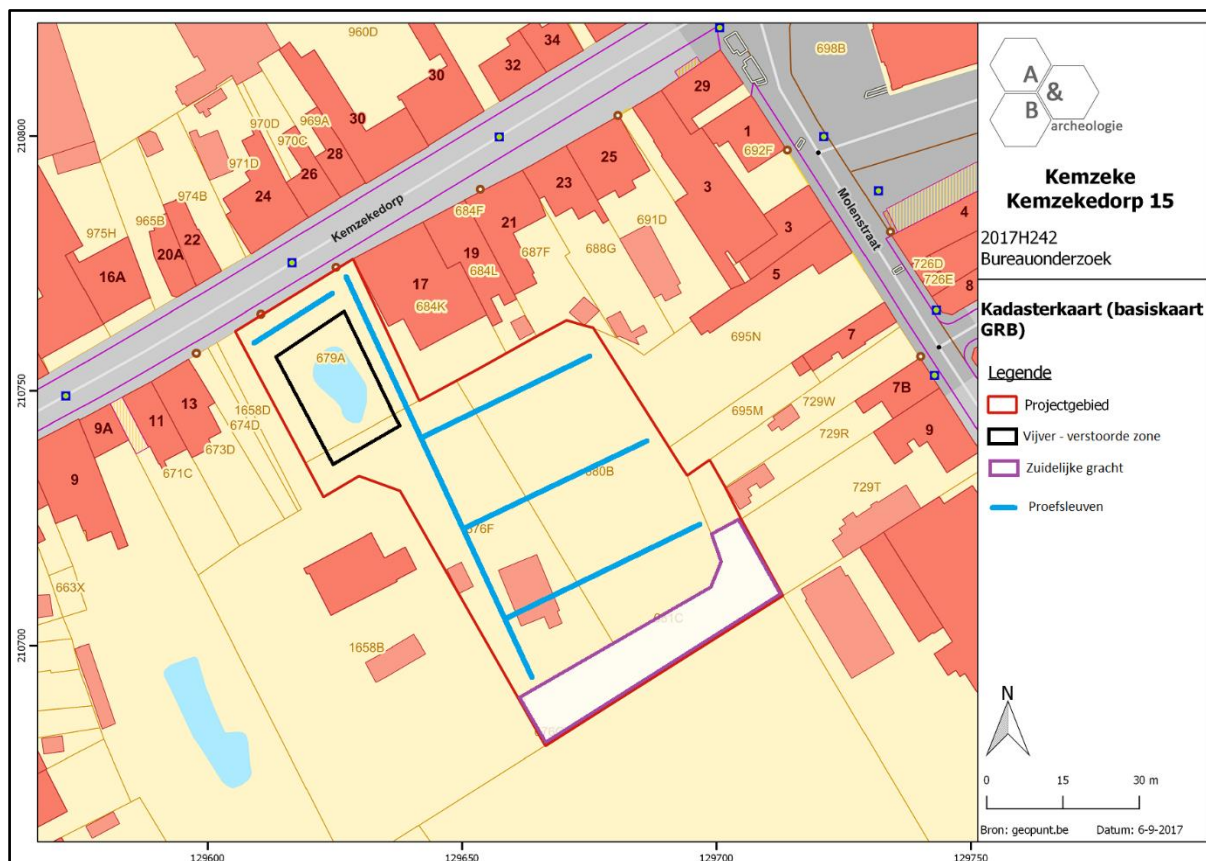
- Proefsleuvenonderzoek

Teneinde na te gaan of er archeologisch relevante grondsporen aanwezig zijn binnen het onderzoeksgebied, dient gebruik gemaakt van de inplanting van parallelle ononderbroken proefsleuven in het onderzoeksgebied. Bij de inplanting bedraagt de afstand tussen de proefsleuven minimum 12m en maximum 15m (van middenpunt tot middenpunt). Voor de uitgraving wordt gebruik gemaakt van een niet-getande graafbak. De sleuven zijn 1,80 tot 2m breed en NW-ZO georiënteerd. In dit geval zullen vijf sleuven aangelegd worden. Bij de lange sleuf vanaf de straatkant tot aan de zuidelijke grens zal de gracht van de site met walgracht aangesneden worden. Ter hoogte van de gracht dient een breder kijkvenster aangelegd te worden. Na vlakregistratie dient de gracht gecoupeerd en gecontroleerd te worden. Daarnaast wordt één sleuf voorzien parallel aan de straatzijde om de oude bewoning hier te verifiëren. De andere sleuven liggen zodanig ingepland dat de oude bewoning aangesneden kan worden. Daarnaast worden extra volg-, dwarsleuven of kijkvensters aangelegd om beter inzicht te krijgen in de aard van de aangetroffen archeologische sporen. Deze worden vrij gekozen door de uitvoerende erkende archeoloog tijdens het veldonderzoek.

Er wordt 10%, oftewel ca. 340m², van de onderzoekbare oppervlakte opengelegd door middel van sleuven en 2,5%, oftewel ca. 85m², door middel van volg-, dwarsleuven of kijkvensters. In totaal wordt zo 12,5% oftewel 425m² onderzocht. Op die manier is er een maximale info voor een minimale kost.

De grond wordt gescheiden afgegraven en gestockeerd naast de sleuf. Het dichten gebeurt op zo'n manier dat de originele bodemopbouw opnieuw bekomen wordt en dat de draagkracht van de bodem minstens gelijk is aan de draagkracht voorafgaand de start van het veldwerk. Indien nodig worden kwetsbare sporen (bv. urnengraven) afgedekt met waterdoorlatende doek.

Zowel het veldwerk als de verwerking en rapportage van de hierboven beschreven methodes dienen te voldoen aan de methodiek zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. Het onderzoeksdoel is succesvol bereikt indien de vraagstelling gefundeerd kan beantwoord worden.

Figuur 2 Projectie van de vijf sleuven op het kadasterplan (bron: geopunt.be).

5. Gewenste competenties

- Het team voor het proefsleuvenonderzoek moet bestaan uit minstens 1 archeoloog met minstens 100 werkdagen ervaring met onderzoek op zandgronden en ruime ervaring in dorpskernonderzoeken en sites met walgracht.
- Het team voor het proefsleuvenonderzoek moet bestaan uit minstens 2 archeologen met minstens 40 werkdagen veldervaring met proefsleuvenonderzoek in zandgronden.

6. Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er zijn geen voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk.